



Action funded by
the European Union

EU4Environment

Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Republic of Moldova, Ukraine

KOMMUNAL
KREDIT
PUBLIC CONSULTING

ŞƏRQ TƏRƏFDAŞLIĞI ÖLKƏLƏRİNDƏ DÖVLƏTİN YAŞIL İNVESTİSİYALAR ÜZRƏ MALİYYƏLƏŞDİRMƏ POTENSİALININ GÜCLƏNDİRİLMƏSİ

"Azərbaycanda yaşıl dövlət investisiya proqramının hazırlanması və təlimlərin keçirilməsi"

Su sektorunda proqramın prioritet sahəsinin və bununla bağlı investisiya
tədbirlərinin müəyyən edilməsi

17 iyun 2021-ci il tarixində layihənin başlanmasına həsr edilmiş tədbir üçün hazırlanıb

Action implemented by:



THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

1. Proqramın məqsədləri

Dövlət dəstəyi proqramı çərçivəsində təklif olunan investisiya tədbirləri keyfiyyətli su təchizatının azalmasına və/və ya suya tələbatın artmasına uyğunlaşmağa kömək edəcək.¹ Proqram çərçivəsində qeyri-standart su resurslarından daha geniş istifadəyə, xüsusilə də qrunt sularının çıxarılmasına və səth suyunun yığılmasına diqqət yetiriləcək.

Proqram gələcəkdə su təchizatının suya olan tələbat səviyyəsindən aşağı düşməsinin qarşısını almaq üçün (iqlim dəyişikliyinə su resurslarına mümkün təsirini nəzərə almaqla) səth suları ilə qrunt sularını daha geniş şəkildə qarışdırmaqla su təchizatı mənbələrinin şaxələndirilməsi fəaliyyətinə kömək edəcək. Xüsusilə də, proqram çərçivəsində aşağıdakı dörd əsas məqsəd (fəaliyyət sahələri) həyata keçiriləcək:

- **Çıxarılan/yığılan suyun həcmi artırılması**²
- **Mövcud su saxlanma depolarının imkanlarının artırılması**³
- **Qrunt suyunun səviyyəsinin bərpası/artırılması**⁴
- **Səmərəli su təchizatının təmin edilməsi**⁵

Proqramın mümkün konkret məqsədlərinə resursların şaxələndirilməsi ilə təchizatın təhlükəsizliyinin yaxşılaşdırılması (birdən artıq təhlükəsiz mənbəyə malik olmaq) və ümumi su çıxarma potensialının (məsələn, çıxarılan suyun gündəlik həcmi 20 faiz çoxalması) artırılması daxildir.

2. Investisiya tədbirləri

Proqrama aşağıdakı bir neçə nisbətən kiçik tədbir daxildir:

- **Dayaz quyuların inşası** (quyunun inşası, nasos stansiyası, zəruri borular, elektrik enerjisi təchizatı, avtomatik nəzarət, dezinfeksiya sistemi, quyunun qorunması)
- **Dərin quyuların inşası** (quyunun inşası, nasos stansiyası, zəruri borular, elektrik enerjisi təchizatı, avtomatik nəzarət, dezinfeksiya sistemi, quyunun qorunması)

¹ Quraqlıq (və ya yağının miqdarının az olduğu dövrlər) kimi suyun keyfiyyətinin pisləşməsi də mövcud su təchizatının azalmasına səbəb olur. Buraya ehtiyac olduğu halda duzsuzlaşdırma işlərinin aparılması (yeraltı su rezervuarına duzlu suyun müdaxiləsi) və ya çirkənmə baş verən zaman digər su təmizləmə proseslərinin həyata keçirilməsi daxildir.

² Qrunt sularının statik ehtiyatlarının istismarı riskinin xüsusi diqqətdə saxlanılması.

³ Bu məqsədə nail olmaq üçün bəndlərin tikilməsi, sulu lay anbarının tətbiq edilməsi və bərpası, rezervuarlarda yığılmış çöküntülərin təmizlənməsi və ya su alma səviyyəsinin aşağı salınması kimi üsullar tətbiq edilə bilər.

⁴ Qrunt sularının mövcud depoların həcmi artırılması səth suları tələbatdan çox olduğu təqdirdə suyun yenidən doldurulmasına imkan yaratmaqla mövsümi və ya uzunmüddətli quraqlıq dövründə iqlim dəyişikliyinə müqavimət qabiliyyətini artıracaq və səth sularının axınında mövsümi dəyişikliklərdən faydalanmağa imkan yaradacaq. Su horizontunun təbii və ya süni şəkildə doldurulmasından asılı olaraq, tələb olunan infrastruktura süzülən hovuzları və inyeksiya quyuları da daxil ola bilər.

⁵ Məsələn, su çatışmazlığı və ya xidmətdə fasilə yaranan zaman digər kommunal xidmətlərlə su ticarətinin qurulması. Digər səmərəli tədbirlərə, məsələn, suyu bərpa etməklə (məsələn, su infrastrukturunun bərpası) və ya qayıdan suları emal etməklə və təkrar istifadə etməklə su itkisinin azaldılması daxildir. Lakin bunlar layihənin əhatə dairəsinə aid deyil.

- **Dezinfeksiya sistemlərindən əlavə sistemlər tələb edən su quyuları üçün kiçik su emalı qurğularının inşası** (bulanıqlığı azaltmaq üçün filtrləmə sistemləri, dəmir səviyyəsini azaltmaq üçün ventilyasiya sistemləri)
- Mövcud və ya yeni su quyuları üçün **yeni su anbarlarının tikilməsi** (sistern, su gülləsi)
- **Kiçik su obyektlərindən yeni səth suları ayıran obyektlərin inşası**
- **Qrunt sularının saxlanması üçün yeni qurğuların** (məsələn, hovuzların) **tikilməsi**
- **Səth sularının anbarları üçün kiçik su emalı qurğularının inşası (dezinfeksiya, filtrləmə, ventilyasiya)**
- **Kiçik desentralizasiya olunmuş çirkab su emalı qurğularının tikintisi**

Əsas investisiya növləri ilə yanaşı, sistemin səmərəliliyinin artırılmasına kömək edəcək digər investisiyalara aşağıdakılar daxildir:

- Təchizatın şaxələndirilməsi və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün **geniş təchizat şəbəkəsinin tikilməsi** uzun boru kəmərlərinin inşasını tələb edə bilər (investisiyanın bu növü bir çox ölkələrdə, məsələn Almaniyanın cənub-qərbində getdikcə daha zəruri xarakter alıb)
- **Geniş həcmli su təchizatı sahələri üçün kifayət qədər və etibarlı dərəcədə su təchizatına malik saxlama və təchizat qurğularının tikilməsi** məsələn kütləvi təchizat vasitəsilə əlavə müştərilərin daxil edilməsini tələb edə bilər.

Yuxarıda sadalanan bütün investisiyalar əhali tərəfindən tarif üzrə ödənilməli olan lazımi texniki dəstək və istismar xidmətlərinin göstərilməsini (elektrik təchizatı da daxil olmaqla) tələb edəcəkdir. Yekun infrastrukturunu yerli kommunal xidmət idarəsi və ya "Azərsu" ASC idarə edəcək.

Yuxarıda göstərilən fəaliyyətlərin səmərəliliyinin artırılmasına kömək edən digər qeyri-investisiya tədbirlərinə aşağıdakılar daxildir:

- Mənbənin tutumu və keyfiyyəti də daxil olmaqla **səth və qrunt sularının mənbələrinin inventarlaşdırılması**
- **Maarifləndirmə kampaniyalarının aparılması**, məsələn, tələbata uyğun olaraq stabil və təmiz su təchizatının qiyməti və suya qənaət barədə məlumatlılığın artırılması

3. Benefisiarlar, icraçı qurumlar və beynəlxalq dəstək

Proqramın əsas benefisiarları

İƏİT qrupu hesab edir ki, proqram iqlim dəyişikliyinə qarşı həssas olan regionlar (qrunt sularının aşağı səviyyədə olduğu və ya tez-tez daşqınların baş verdiyi ərazilər) üçün su təchizatının yaxşılaşdırılmasına əsaslanacaq.

İcmalar (kəndlər) su təchizatının təhlükəsizliyinin artırılması və/və ya mövcud səth və qrunt suyu mənbələrinin çirklənmədən qorunması, o cümlədən təmizlənməmiş suyun içməli su mənbələrinə daxil olmasının qarşısının alınması kimi imkanlardan faydalanacaqlar. Əsas şərt ondan ibarətdir ki, icmada

(icmalarda) suyun paylanması şəbəkəsi (və ya şəraitdən asılı olaraq çirkab suları şəbəkəsi) mövcud olsun. Sistem "Azərsu" ASC tərəfindən idarə olunduqda, o, proqramın benefisiarına çevriləcək.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin rolu

Nazirlik investisiya proqramının hazırlanmasında və tətbiqində əsas rol oynayacaq. Buraya başlıca olaraq aşağıdakılar daxil olacaq:

- təchizatın artırılması üzrə hədəflərin müəyyənləşdirilməsi və onların əldə olunmasına nəzarət
- layihələrin seçimi (əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş layihələr portfelində) üçün uyğunluq meyarlarının təyin edilməsi

Nazirlik həmçinin aşağıdakıları nəzərə ala bilər:

- vəsaitlərin ayrılmasına dair məsləhətlərin verilməsi
- donorların və beynəlxalq maliyyə institutlarının ayırdıqları vəsaitləri idarə edə bilən qurum qismində sertifikatlaşdırılacaq agentliyin yaradılması/mövcud agentliyin dəyişdirilməsi

Nazirlik proqramın hazırlanması və icrası proseslərində iştirak edəcəyi halda, yaşıl investisiya proqramının özü aşağıdakı sahələrdə Nazirliyin ümumi maraqlarına daha uyğun gələcək:

- I. ətraf mühitin qorunması və təbii ehtiyatlardan istifadə
- II. hidrometeoroloji xidmətlər
- III. ekoloji təhlükəsizlik

Donorlar və beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq imkanı

Proqram çox qüman ki donorlar və beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçiriləcək.

Dünya Bankının verdiyi məlumata görə, Azərbaycan hökumətinin və Avropa və Asiyadan olan bir neçə iri beynəlxalq tərəfdaşın birgə səyləri nəticəsində Bakının hüduqlarından kənarında yerləşən rayonlarda şəhər əhalisinin təxminən 80 faizinin tələbatı qarşılıb və qalan şəxslərin tələbatının yaxın gələcəkdə qarşılınaçağı gözlənilir.⁶

Beynəlxalq maliyyə institutlarının əksəriyyəti genişmiqyaslı layihələrin keçirilməsini üstün tutsa da, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşmanı və dayanıqlılığı hədəf alan yaşıl investisiya proqramı beynəlxalq maliyyə institutları üçün maraqlı ola biləcək böyük mexanizmin bir hissəsi ola bilər. Məsələn, Şimal Ekoloji Maliyyə Korporasiyası (NEFCO) su təchizatının prioritet olmadığı (çirkab sularının istisna olmaqla) nisbətən kiçik miqyaslı layihələrin birgə maliyyələşdirilməsində iştirak edib. Qrant və kreditlərin verilməsini təmin edən Yaşıl İqlim Fondunun (GCF) gördüyü işlərə gəlincə isə, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma məqsədi daşıyan bütün tədbirlər birgə maliyyələşdirmənin bir hissəsi ola bilər və proqram GCF-in iştirak etdiyi iqlim

⁶ Bax: <http://documents1.worldbank.org/curated/pt/695271531169219228/text/Azerbaijan-Implementation-Completion-and-Results-Report-ICR-Document-to-BOS-07052018.txt>.

dəyişikliyinə uyğunlaşma xarakterli digər tədbirlərin daxil olduğu daha geniş bir layihənin bir hissəsi ola bilər.